

Rolnummer 6543
Arrest nr. 21/2018 van 22 februari 2018

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Correctionele Rechtbank Luik, afdeling Luik.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en A. Alen, de rechters T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, T. Giet en R. Leysen, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter E. De Groot, bijgestaan door de griffier F. Meersschant, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 6 oktober 2016 in zake A.D. tegen de nv « Argenta », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 21 november 2016, heeft de Correctionele Rechtbank Luik, afdeling Luik, de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre zij niet van toepassing zijn voor de strafgerechten, zelfs wanneer zij zich ertoe beperken uitspraak te doen over de burgerlijke vordering, en de beklagde dus niet de mogelijkheid bieden om voor het strafgerecht waarbij de burgerlijke vordering op regelmatige wijze aanhangig is gemaakt, een procedure tot ontkenenis in te stellen tegen zijn vorige raadsman van wie hij zegt dat hij hem niet ertoe gemachtigd heeft hem te vertegenwoordigen, terwijl indien de burgerlijke vordering voor een burgerlijk rechtscollege was ingesteld, hij een vordering tot ontkenenis had kunnen instellen ? ».

De Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. S. Depré en Mr. E. de Lophem, advocaten bij de balie te Brussel, heeft een memorie ingediend.

Bij beschikking van 14 november 2017 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers T. Giet en R. Leysen te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij de Ministerraad binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 13 december 2017 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 13 december 2017 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeskil*

In het geskil dat voor de verwijzende rechter hangende is, tekent de beklagde A.D. verzet aan tegen het vonnis van de correctionele rechtbank waarbij hij ertoe wordt veroordeeld aan de burgerlijke partij (de nv « Argenta ») de som van 21 132, 45 euro te betalen, naast de interesten en kosten - waarbij in dat vonnis voor het overige de verjaring van de strafvordering wordt vastgesteld. De verwijzende rechter stelt vast dat dat vonnis op tegenspraak was gewezen aangezien de niet-aanwezige betrokkene vertegenwoordigd was door zijn raadsman.

In het kader van zijn verzet betoogt A.D. dat de griffier twee beklagden met elkaar zou hebben verward en dat er in het proces-verbaal van de zitting dus een vergissing zou zijn in zoverre hij, hoewel hij tijdens de eerste zittingen aanwezig was en door zijn raadsman werd bijgestaan, zijn raadsman echter niet zou hebben gemachtigd voor de volgende zittingen. De verwijzende rechter stelt vast dat noch de beklagde, noch zijn raadsman dat proces-verbaal hebben betwist, dat bewijskracht heeft tot het tegenbewijs is geleverd. Overigens, hoewel de genoemde raadsman in de akte van verzet aangeeft dat hij door A.D. niet werd geraadpleegd, heeft hij in het dossier evenwel geen schrijven neergelegd waarin erop wordt gewezen dat hij niet langer optrad in naam van A.D., en indien zijn medewerkster A.D. per vergissing heeft vertegenwoordigd, betreft het een probleem van verantwoordelijkheid van de advocaat en niet van ontvankelijkheid van het verzet.

In zijn laatste conclusies wijst A.D. erop dat, indien de rechtbank zijn verzet niet ontvankelijk verklaart, hij een procedure tot ontkenning van zijn toenmalige advocaat wenst in te stellen. De verwijzende rechter stelt echter vast dat uit een arrest van het Hof van Cassatie van 19 januari 2000 volgt dat die procedure in strafzaken niet is toegestaan, zelfs wanneer het, zoals te dezen, alleen erom gaat het burgerlijke aspect te bespreken van de feiten die ten laste van de beklaagde worden gelegd. De verwijzende rechter heeft dan ook beslist aan het Hof de hiervoor weergegeven prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

A.1. De Ministerraad stelt vast dat de in de prejudiciële vraag beoogde categorieën bestaan uit, enerzijds, de rechtzoekenden die tegen hun raadsman een vordering tot ontkenning wensen in te stellen in het kader van een burgerlijke procedure in de strikte zin en, anderzijds, de rechtzoekenden die tegen hun raadsman een vordering tot ontkenning wensen in te stellen in een procedure naar aanleiding waarvan de correctionele rechtbank uitsluitend over burgerlijke belangen uitspraak doet.

Het bekritiseerde verschil in behandeling is gelegen in het feit dat de procedure tot ontkenning niet mogelijk is voor de tweede categorie, aangezien het Hof van Cassatie van oordeel is dat de in het geding zijnde bepalingen niet van toepassing zijn voor de strafgerechten, zelfs wanneer zij uitspraak doen over de burgerlijke belangen.

A.2. De Ministerraad stelt vast dat dat verschil in behandeling het gevolg is van de interpretatie die door het Hof van Cassatie aan de in het geding zijnde bepalingen wordt gegeven, maar niet van de tekst van die laatste. Integendeel, overeenkomstig artikel 2 ervan, dient het Gerechtelijk Wetboek te worden toegepast op alle rechtsplegingen, behoudens in strikt geïnterpreteerde gevallen.

De Ministerraad stelt vast dat te dezen geen specifieke regeling bestaat voor de vertegenwoordiging van de beklaagde die in het algemeen een uitzondering vormt op het Gerechtelijk Wetboek en dat zulks *a fortiori* geldt wanneer het strafgerecht zich ertoe beperkt uitspraak te doen over de burgerlijke belangen.

A.3. De Ministerraad stelt vast dat het mogelijk is de in het geding zijnde bepalingen in die zin te interpreteren dat zij van toepassing zijn op de strafgerechten wanneer die zich ertoe beperken uitspraak te doen over de burgerlijke vordering. In die interpretatie schenden de in het geding zijnde bepalingen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Ten slotte, indien men de redenering van het Hof van Cassatie zou volgen, volgens welke het Wetboek van strafvordering afwijkt van het gemeen recht van de rechtspleging, zou het bekritiseerde verschil in behandeling enkel het gevolg kunnen zijn van het Wetboek van strafvordering, en niet van de in het geding zijnde bepalingen. De Ministerraad ziet echter geen enkele afwijking van de in het geding zijnde bepalingen die zou zijn vervat in het Wetboek van strafvordering, dat voor het overige niet het voorwerp uitmaakt van de prejudiciële vraag.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek.

Die artikelen, die hoofdstuk VI (« Ontkentenis van proceshandelingen ») van titel III (« Tussengeschieden en bewijs ») van boek II (« Geding ») van deel IV (« Burgerlijke rechtspleging ») van het Gerechtelijk Wetboek vormen, bepalen :

« Art. 848. Ingeval een proceshandeling wordt verricht namens een persoon, buiten iedere wettelijke vertegenwoordiging, zonder dat deze die handeling, zelfs stilzwijgend, heeft gelast, toegelaten of bekrachtigd, kan hij de rechter verzoeken die handeling van onwaarde te verklaren.

Dit geldt eveneens voor de reeds gedane onderzoeksverrichtingen en voor de beslissingen gewezen ingevolge de van onwaarde verklaarde handeling.

De andere partijen in het geding kunnen dezelfde vordering indienen, tenzij de persoon namens wie de handeling is verricht, deze bekrachtigt of te bekwaamer tijd bevestigt.

Art. 849. Wanneer de zaak voor de rechter aanhangig is in eerste of tweede aanleg, wordt de in artikel 848 bedoelde vordering tot ontkentenis gedaan volgens de regels van de tussenkoms.

Blijft er een rechtsmiddel mogelijk, dan kan de vordering tot ontkentenis ingediend worden samen met dit rechtsmiddel.

In de andere gevallen wordt de vordering tot ontkentenis ingediend samen met de herroeping van het gewijsde zoals gezegd wordt in artikel 1134.

Iedere vordering tot ontkentenis wordt aan het openbaar ministerie medegedeeld.

Degene tegen wie de vordering tot ontkentenis is toegewezen, kan worden veroordeeld tot schadevergoeding jegens de eiser en jegens de andere partijen.

Art. 850. De rechter kan, op verzoek van een partij, weigeren rekening te houden met de aanbieding, erkenning of toestemming die niet gewettigd is door de handtekening van degene van wie zij uitgaat of van zijn bijzondere gemachtigde ».

B.2. Aan het Hof wordt een vraag gesteld over de bestaanbaarheid, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van de artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek « in zoverre zij niet van toepassing zijn voor de strafgerechten, zelfs wanneer zij zich ertoe beperken uitspraak te doen over de burgerlijke vordering, en de beklagde dus niet de

mogelijkheid bieden om voor het strafgerecht waarbij de burgerlijke vordering op regelmatige wijze aanhangig is gemaakt, een procedure tot ontkenenis in te stellen tegen zijn vorige raadsman van wie hij zegt dat hij hem niet ertoe gemachtigd heeft hem te vertegenwoordigen, terwijl indien de burgerlijke vordering voor een burgerlijk rechtscollege was ingesteld, hij een vordering tot ontkenenis had kunnen instellen ».

In de prejudiciële vraag wordt aldus verzocht de situatie van de rechtzoekenden die bij een burgerlijk rechtscollege een vordering tot ontkenenis wensen in te stellen tegen hun raadsman, te vergelijken met de situatie van de rechtzoekenden die voor een strafgerecht, zelfs wanneer het zich ertoe beperkt uitspraak te doen over de burgerlijke vordering, een vordering tot ontkenenis wensen in te stellen tegen hun raadsman.

B.3. Het geschil dat voor de verwijzende rechter hangende is, betreft een verzet tegen het vonnis van de correctionele rechtbank waarbij een beklaagde ertoe wordt veroordeeld de burgerlijke partij schadeloos te stellen, waarbij de strafvordering voor het overige vervallen is.

In het kader van dat verzet betwist de beklaagde het tegensprekelijke karakter van dat vonnis, door aan te voeren dat hij zijn raadsman niet ertoe heeft gemachtigd hem tijdens de laatste terechtzittingen voor de correctionele rechtbank te vertegenwoordigen; in die context wijst hij erop dat hij bij de verwijzende rechter een procedure tot ontkenenis wenst in te stellen tegen zijn vorige raadsman.

Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die situatie.

B.4. Bij de in het geding zijnde bepalingen wordt de procedure geregeld die het mogelijk maakt een vordering tot ontkenenis in te stellen tegen een persoon die, zonder lastgeving of met overschrijding van de grenzen ervan, een proceshandeling zou hebben verricht. De rechter zal de aldus verrichte proceshandeling alsook, in voorkomend geval, de reeds gedane onderzoeksverrichtingen en de beslissingen gewezen ingevolge de van onwaarde verklaarde handeling, van onwaarde kunnen verklaren (artikel 848, eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

De vordering tot ontkenenis kan worden ingediend door de persoon namens wie de handeling is verricht (artikel 848, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek) of door de andere partijen in het geding (artikelen 848, derde lid, en 850 van het Gerechtelijk Wetboek), behalve wanneer de partij namens wie de handeling is verricht, die heeft bekrachtigd of te bekwaamer tijd heeft bevestigd (artikel 848, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

De vordering tot ontkenenis kan een tussenvordering zijn en wordt gedaan volgens de regels van de tussenkomsst, wanneer de zaak voor de rechter aanhangig is in eerste of tweede aanleg (artikel 849, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek). Zij kan ook worden ingediend samen met een rechtsmiddel, indien er een rechtsmiddel mogelijk blijft (artikel 849, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek), of, in de andere gevallen, samen met de herroeping van het gewijsde zoals bepaald in artikel 1134 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 849, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

Degene tegen wie de vordering tot ontkenenis is toegewezen, kan worden veroordeeld tot schadevergoeding jegens de eiser en jegens de andere partijen (artikel 849, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek). De persoon tegen wie de vordering tot ontkenenis is ingediend, moet, met inachtneming van de rechten van de verdediging, bij de zaak worden betrokken (Cass., 16 maart 2016, *Arr. Cass.*, 2016, nr. 184).

B.5.1. Wat het toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepalingen betreft, heeft het Hof van Cassatie geoordeeld dat zij niet van toepassing zijn voor de strafgerechten (Cass., 11 februari 1986, *Arr. Cass.*, 1986, nr. 373; Cass., 15 december 2004, *Arr. Cass.*, 2004, nr. 613; Cass., 24 september 2014, *Arr. Cass.*, 2014, nr. 550; Cass., 16 maart 2016, *Arr. Cass.*, 2016, nr. 184) aangezien « [het] Wetboek van strafvordering, dat de vertegenwoordiging van de beklaagde regelt, [...] niet [toestaat] dat dit tussengeschieden veroorzaakt die de rechtspleging dreigen te vertragen » (Cass., 24 september 2014, voormeld).

Het Hof van Cassatie heeft gepreciseerd dat de in het geding zijnde bepalingen « niet van toepassing zijn voor de strafgerechten, zelfs als deze zich ertoe beperken uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering » (Cass., 19 januari 2000, *Arr. Cass.*, 2000, nr. 45).

B.5.2. Wat de mogelijkheid betreft om een vordering tot ontkenenis in te dienen, zoals zij is geregeld bij de artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek, worden de in de prejudiciële vraag beoogde categorieën van personen derhalve verschillend behandeld.

B.6. Het verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen dat voortvloeit uit de toepassing van verschillende procedureregels in verschillende omstandigheden, houdt op zich geen discriminatie in. Van discriminatie zou slechts sprake zijn indien het verschil in behandeling dat voortvloeit uit de toepassing van die procedureregels een onevenredige beperking van de rechten van de daarbij betrokken personen met zich zou meebrengen.

B.7.1. Artikel 4 van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering bepaalt :

« De burgerlijke rechtsvordering kan tezelfdertijd en voor dezelfde rechters vervolgd worden als de strafvordering. Zij kan ook afzonderlijk vervolgd worden; in dat geval is zij geschorst, zolang niet definitief is beslist over de strafvordering die vóór of gedurende de burgerlijke rechtsvordering is ingesteld.

[...]

Onverminderd het recht om de zaak, conform de artikelen 1034*bis* tot 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek, bij de burgerlijke rechter aanhangig te maken, kan eenieder die door het strafbaar feit schade heeft geleden, nadien door middel van een ter griffie ingediend verzoekschrift, in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn, kosteloos verkrijgen dat het gerecht dat uitspraak heeft gedaan over de strafvordering, uitspraak doet over de burgerlijke belangen.

[...]

Wanneer alleen de burgerlijke belangen bij de rechter aanhangig worden gemaakt, is de aanwezigheid van het openbaar ministerie op de terechtzitting niet verplicht ».

B.7.2. Krachtens artikel 4 van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering kan een burgerlijke rechtsvordering hetzij voor dezelfde rechters als de strafvordering worden gebracht, hetzij afzonderlijk worden ingesteld.

Bij die bepaling wordt het accessoire karakter van de burgerlijke rechtsvordering ten opzichte van de strafvordering vastgelegd, waardoor een burgerlijke rechtsvordering die haar oorsprong vindt in strafbaar gedrag wordt geschorst zolang niet definitief is beslist over de strafvordering die vóór of gedurende de burgerlijke rechtsvordering is ingesteld. Die

burgerlijke rechtsvordering kan ook autonoom zijn, in welk geval, wanneer alleen de burgerlijke belangen bij de rechter aanhangig worden gemaakt, de aanwezigheid van het openbaar ministerie op de terechtzitting niet verplicht is (artikel 4, laatste lid, van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering).

B.8.1. Wanneer zij voor de strafrechter wordt ingesteld, neemt de burgerlijke rechtsvordering de specifieke regels van het Wetboek van strafvordering in acht.

Het feit dat dat Wetboek niet voorziet in een specifieke procedure tot ontkenenis betekent niet dat de artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek ertoe strekken van toepassing te zijn voor de strafgerechten. De toepassing van de in het geding zijnde bepalingen op de door het Wetboek van strafvordering georganiseerde strafrechtspleging zou immers klaarblijkelijk strijdig zijn met de door het Wetboek van strafvordering nagestreefde algemene beginselen en doelstellingen, namelijk de doelstellingen van snelheid en algemeen belang die eigen zijn aan de voor de strafrechter gevoerde strafrechtspleging, en de zorg om tussengeschieden die rechtspleging niet te laten vertragen (in die zin, Cass., 24 september 2014, voormeld).

B.8.2. Voor het overige is het, wat betreft de toepassing van de bij de in het geding zijnde bepalingen geregelde procedure tot ontkenenis, niet mogelijk een onderscheid te maken naargelang de strafrechter zich al dan niet ertoe beperkt uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering, aangezien die burgerlijke rechtsvordering steeds aansluit op een voor de strafrechter ingestelde strafvordering.

Bijgevolg zijn de in het geding zijnde bepalingen zowel in eerste aanleg als in hoger beroep van toepassing, en zelfs wanneer het proces is afgelopen. Indien men zou aannemen dat de in het geding zijnde bepalingen van toepassing zijn wanneer de strafrechter zich ertoe beperkt uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering, zouden zij noodzakelijkerwijs van toepassing moeten zijn op elk stadium van de procedure, en in het bijzonder in eerste aanleg, wanneer de strafrechter ook uitspraak doet over de strafvordering, hetgeen in strijd zou zijn met de voormelde doelstellingen van het Wetboek van strafvordering.

B.9. In zoverre de in het geding zijnde bepalingen niet van toepassing zijn voor de strafgerechten, leiden zij voor het overige niet tot een onevenredige aantasting van de rechten van de beklaagde die, in de in B.3 in herinnering gebrachte situatie, tegen zijn vorige raadsman een vordering tot ontkenenis zou wensen in te stellen.

De beklaagde die zich in het begin van de rechtspleging laat vertegenwoordigen door een advocaat wordt geacht aan die advocaat een machtiging te geven om hem te vertegenwoordigen tot het einde van de rechtspleging, behoudens uitdrukkelijke aanwijzing van het tegendeel die uitgaat ofwel van de beklaagde, ofwel van zijn advocaat. Bovendien behoudt de beklaagde de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen het vonnis dat zou zijn geweest in aanwezigheid van een advocaat die hij niet zou hebben gemachtigd; hij kan, in het kader van dat hoger beroep, zijn juridische argumenten doen gelden via zijn nieuwe raadsman. Ten slotte kan hij ook de beroepsaansprakelijkheid van zijn advocaat in het geding brengen indien die een handeling stelt die de lastgeving die hij heeft ontvangen, overschrijdt.

B.10. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 848 tot 850 van het Gerechtelijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 22 februari 2018.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

J. Spreutels